

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

УДК 339.924

JEL Classification Code: F53

Манаєнко І. М.

*к.е.н., доцент кафедри менеджменту
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

Александрук А.В.

*студентка ФММ,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

Козаченко К.Д.

*студентка ФММ,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

ЄВРОПЕЙСЬКІ ЦІННОСТІ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ: ОЦІНКА ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ

Стаття присвячена характеристиці основних тенденцій розвитку ціннісної системи українців. В статті аналізуються європейські та українські цінності різних поколінь, розкривається тенденція наближення менталітету сучасного студента до європейського. Досліджується патріотична свідомість українців паралельно з Європою. Відображується європейська направленість українців та їх бачення щодо безпосередньо України в складі Євросоюзу. Визначається найбільш привабливий фактор членства в ЄС на думку українських студентів. У статті охарактеризована громадська та екологічна культура, рівень толерантності українців 2017 року та студентів 2019 року. Стаття знайомить з результатами досліджень проведеним авторами цієї статті, «Єврбарометром» та Інститутом Горішеніна у співпраці з Представництвом Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні та Білорусі. Особливу увагу акцентується на співставленні цінностей українців та європейців. Виділяються і описуються характерні особливості ментальної культури наших громадян. Актуальність даної статті полягає в сучасному аналізі відношення українців до Європейського союзу, дослідженні їх спільних цінностей як запоруки успішного партнерства.

Ключові слова: євроінтеграція; європейці; інтеграція; культура; менталітет; студенти; українці; цінності.

Постановка проблеми. На порядку денному в Україні знаходиться чимало питань щодо впровадження різних реформ орієнтованих на процеси європейської інтеграції. Проте їх реалізація та впровадження має певні обмеження, в тому числі за різниці в ціннісній системі українців та інших представників Європи. Інтеграція України з Європейським Союзом є неможливою в повній мірі, допоки українське суспільство не почне інтегруватися в безпосередньо європейську систему цінностей, допоки кожен із нас не почне такі цінності поділяти і сповідувати.

Ціннісний вибір українського суспільства завжди супроводжувався гострою дискусією всередині країни. Разом з тим, українці продемонстрували, що готові боротись та йти до кінця у боротьбі за власні переконання. У той же час, дуже часто уявлення українців про європейські цінності містить стереотипи, хибні переконання, що були сформовані пропагандою і маніпуляцією під впливом зовнішніх чинників. Попри будь-які фактори економіко-політичного походження українське суспільство наближається до європейського простору в тому числі за допомогою міжнародних освітніх проєктів. Одним із таких є спільний проєкт Національного Технічного Університету України «Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського» та Виконавчого агентства з питань освіти, аудіовізуальних засобів і культури (EACEA) «European business models: transformation, harmonization and implementation in Ukraine» (No587138-EPP-1-2017-1-UA-EPPJMO-MODULE). Проєкт фінансується за підтримки Програми ERASMUS+ Європейського Союзу у відповідності до умов отриманого гранту Jean Monnet Fund. Мета проєкту – поглиблене вивчення європейських практик формування конкурентоспроможності та пропаганда переваг, отриманих від здійснених у ЄС трансформаційних процесів. Проєкт передбачає проведення різних заходів (тренінгів, круглих столів, відкритих лекції та семінарів, форуму) та досліджень. У березні 2019 р. відбувся черговий тренінг «Досягнення та перспективи європейської інтеграції для України», в рамках якого автори даної статті провели експертне оцінювання на тему «Європейські цінності в українському суспільстві : student vision», метою якого було з'ясувати рівень сприйняття та дотримання європейських цінностей студентами в умовах євроінтеграції України.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Питанню інтеграції України до простору ЄС присвячена низка науково-методичних, аналітичних, науково-практичних досліджень. Але з метою проведення експертного опитування та співставлення аналогічних (але значно масштабніших досліджень) було використано декілька джерел. Перше – це соціологічне дослідження «Українське суспільство та Європейські цінності», 2017 рік [1]. Друге джерело – це «Standard Eurobarometr 89» 2018 року [2].

Мета. Метою співставлення результатів є порівняння думки студентів 2019 року, українців 2017 року та респондентів «Євробарометру» 2018 року. Ціллю порівняння є показати менталітет українського покоління студентів та його бачення сьогоdnішнього світу в контексті євроінтеграційних процесів.

Виклад основного матеріалу. В експертному опитуванні взяли участь 100 респондентів, віком від 17 до 25 років. Учасники були представниками всіх регіонів України, крім територій Криму, Луганської, Івано-Франківської та Закарпатської областей. Співвідношення чоловіків до жінок становить 36% до 64%. Найбільша кількість респондентів проживає на території Київської області і становить 29 %. Частка студентів, які навчаються на економічній спеціальності становить 70%. Найпоширенішою серед економічних спеціальностей є менеджмент, серед неекономічних – матеріалознавство. Проте є низка інших як економічних, так і неекономічних спеціальностей,

серед яких лікарняна справа, комп'ютерна інженерія, металознавство, психологія, лінгвістика тощо.

Перейдемо безпосереднього до результатів нашого дослідження. Розпочнемо з питання патріотичної свідомості українців. Для характеристики цього показника було обрано запитання «Чи пишаєтесь Ви тим, що є громадянином України?». Серед наших респондентів позитивну відповідь дали 71%, що в порівнянні з 2017 роком на 7,5% менше [1]. При цьому на даний момент пишаються своїм громадянством 73,4% опитаних чоловіків та 66,7% опитаних жінок. Щодо даного показника в інших країнах Європи, то загалом він складає 93% в 2018 році. Якщо брати деякі країни окремо, то найвищий цей показник в Греції та Португалії – 99% кожний. А найменший в Бельгії – 83% [2].

Наступний показник це європейська направленість українців. Респондентам було задано запитання «Чи вважають вони себе європейцем/європейкою?». Результат виявився досить неочікуваним. В 2019 році 72% опитаних студентів вважають себе європейцями, що на 43% більше, ніж в 2017 році і на 7% більше в порівнянні з населенням інших країн Європи. Так як, на диво, лише 65% населення інших європейських країн вважають себе дійсно європейцями.

Наступним є джерела інформації про європейські цінності. Джерел таких уявлень існує безліч, але одним з найвагоміших є власний досвід. Близько половини учасників бували у країнах ЄС. В 2017 році цей показник був набагато нижчим – 29,4%. Таке збільшення відвідування ЄС впершу чергу пов'язано з активним використанням введеного 11 червня 2017 року безвізового режиму. До того ж за результатами дослідження встановлено, що більше, ніж у половини респондентів (65%) є родичі, друзі або працедавці, які живуть в Європі.

Переходимо до бачень та очікувань українців щодо безпосереднього знаходження України в складі Євросоюзу. Більшість респондентів визначають відносини України та ЄС як відносини між «багатим та бідним родичами». Дослідження показує досить позитивні очікування українців щодо розвитку майбутнього України в загальноєвропейському контексті. Близько 62% очікують позитивних змін в цьому напрямку (в т.ч. зростання рівня життя, покращення зовнішньої економіки і т.д.). Але все ж таки є досить поширеною думка, що Україна буде сприйматися Європою як «багатий родич – бідний родич».

Також варто наголосити на тому, що рівно 70% респондентів бачать Україну в складі ЄС на правах повноцінного членства через 10 років, що однозначно є позитивним аспектом. Стосовно найбільш привабливого фактору членства в ЄС тут думки розділились на велику кількість різноманітних поглядів. Найпоширенішою думкою виявились свобода подорожування та працевлаштування в європейських країнах, а також розвиток економіки як на міжнародному рівні, так і всередині країни.

В рамках всеукраїнського кількісного дослідження респондентам було запропоновано відзначити, які європейські цінності є найважливішими для них особисто. Варто відзначити, що у дослідженні був використаний перелік

цінностей, розроблений у рамках міжнародного проекту «Євробарометр» [2], який здійснюється під егідою Європейської Комісії. Результати нашого опитування продемонстрували, що найбільшою цінністю із запропонованого переліку для респондентів є «мир» та цінність людського життя, що становить 83% кожен (рис. 1). У 2017 році ці частки хоч і переважали, але становили 56,6% та 42,7% відповідно. Найменш цінними є свобода віросповідання – 26%, у 2017 році це була «повага до інших культур» – 5,4%. Варто відзначити, що ТОП-3 цінностей європейців такі ж як в українців і 2019, і 2017 років.

Рисунок 1 – Європейські цінності в ціннісній системі українців*

*Джерело: на основі власного дослідження

Респондентам було запропоновано декілька багаторівневих запитань. Перше, це «Як Ви вважаєте в порівнянні з українцями європейці ...дбайливіше ставляться до своєї культури, історії; дбайливіше ставляться до навколишнього середовища; більшою мірою схильні підтримувати порядок в громадських місцях; ведуть здоровіший спосіб життя і т.д.?» (рис.2.).

В 2017 році найбільш характерним на думку українців для європейців було те, що європейці більше піклуються про вразливі категорії громадян (87,5%), дбайливіше ставляться до навколишнього середовища (80%) та більшою мірою схильні підтримувати порядок в громадських місцях (75,4%). В 2019 році показники залишились ті самі, але їх значення дещо змінились. Так дбайливіше ставлення до навколишнього середовища стало на перше місце (89%), схильність підтримувати порядок в громадських місцях піднявся на друге місце (80%), а піклування про вразливі категорії громадян опустилось на третє місце (78%). Крім цих лідируючих показників, є ще багато інших, які склались в баченні наших респондентів, щодо певних якостей європейців в порівнянні з українцями.

Наступним розглянуто питання, що характеризує рівень толерантності населення. Для аналізу питання толерантності використано шкалу соціальної дистанції Болгардуса [1], за допомогою якої можна визначити, якою мірою люди в тій чи іншій країні готові приймати інші соціальні верстви населення.

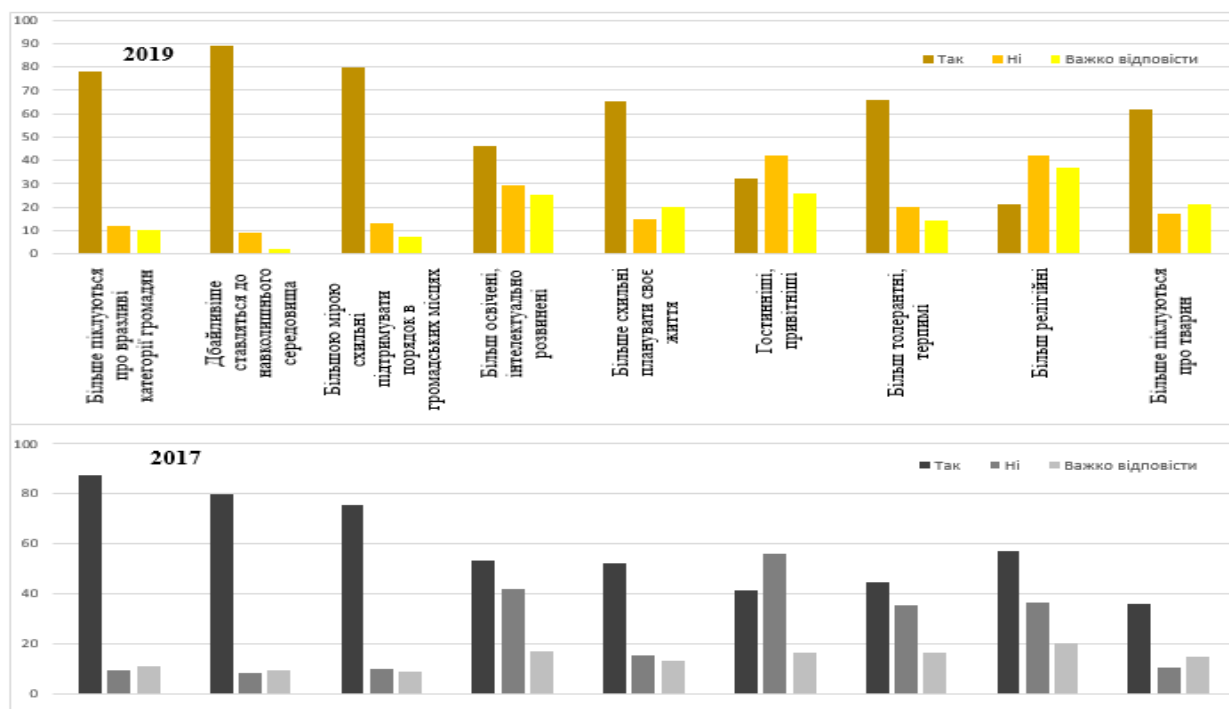

Рисунок 2 – В порівнянні з українцями європейці більшш...*

*Джерело: на основі власного дослідження

Порівнявши дані 2017 року і проведеного опитування, відзначено суттєву різницю результатів. Звертаємо увагу на те, що в 2017 році спостерігається деяка неприязнь до інших соціальних верств, особливо це видно на показнику, який стосується ВІЛ-інфікованих та представників сексуальних меншин. У 2017 році тодішні респонденти не згодні приймати в жодній якості ці категорії людей і цей показник становить близько 40%. При цьому студенти, опитані нами, виявляють більш прихильне ставлення до тих самих верств, а саме до представників сексуальних меншин: цей показник зменшився аж на 30 пунктів. Щодо ВІЛ-інфікованих, то цей показник мало відрізняється від 0, що говорить про більш добродушне ставлення нашої молоді до інших верств населення (рис.3.).

Наступний досліджуваний показник це громадська культура громадян. Дослідження демонструє тенденцію зниження суспільно-політичної активності молоді України. Лише 38% відзначили, що беруть участь в житті свого населеного пункту. В 2017 році частка людей, які брали участь в житті свого міста/села була набагато вищою – 51,7%.

І останній показник це екологічна культура українців. Респондентам було поставлено запитання «Чи може промисловий розвиток як фактор економічного зростання переважати над турботою про довкілля?» Результати опитування показують, що в українському суспільстві турбота про довкілля є досить значущою. За два роки даний показник зріс на 7,8%. Так у 2017 році відповідь «Ні» обрали 52,2% респондентів, а у 2019 – 60%.

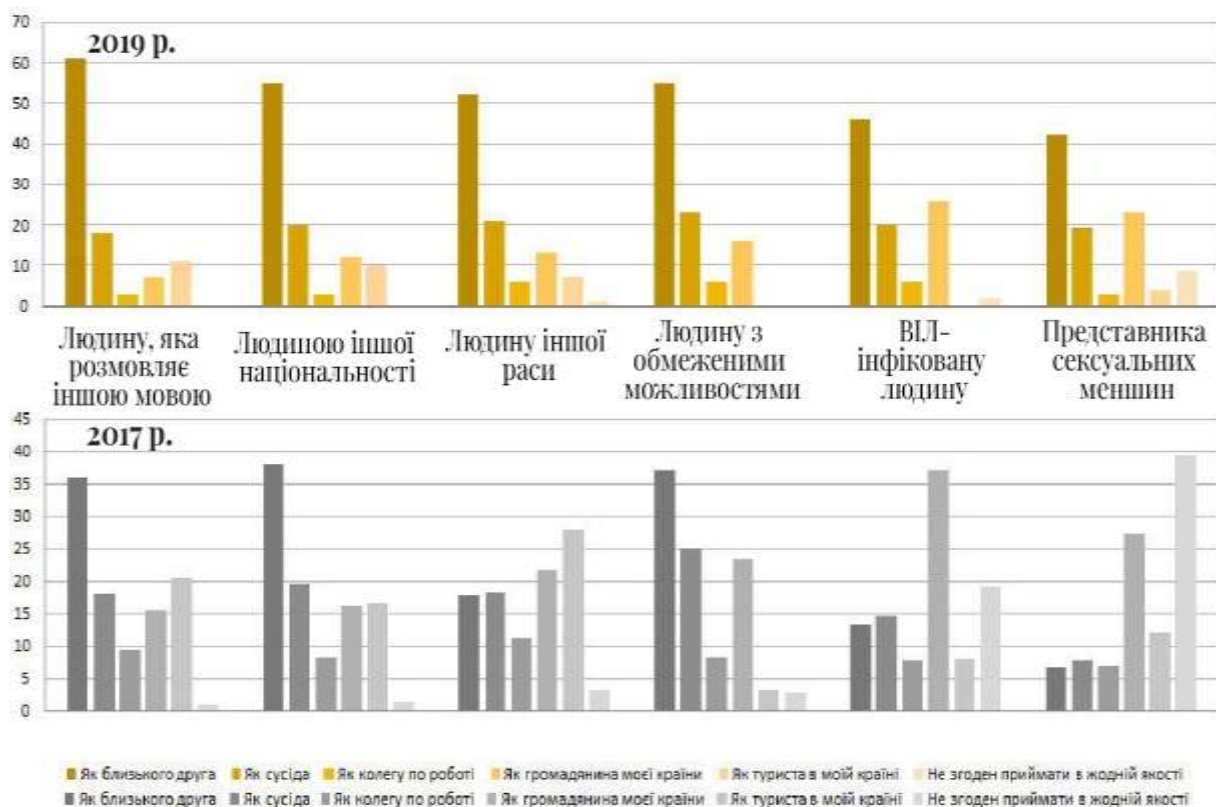

Рисунок 3 – Показники толерантності*

*Джерело: на основі власного дослідження

Висновки. Підсумовуючи результати дослідження можна зробити висновок, що сучасні студенти є більш європеїзованими, ніж середньостатистичний українець 2 роки тому. По багатьох різних показниках відбувається суттєве зростання в порівнянні з 2017 роком та наближення до європейського рівня ментальності. Сучасні студенти виявились більш активними та готовими до змін, які несе процес євроінтеграції. Тож, результати дослідження засвідчили високий рівень європеїзації українських студентів, а зважаючи на економіко-політичне становище України, найвищими цінностями визнано – права людини, мир, цінність людського життя, самореалізація.

Список використаних джерел

1. Інститутом Горшеніна у співпраці з Представництвом Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні та Білорусі (2017) *Українське суспільство та європейські цінності*, Київ: Інститутом Горшеніна. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jeanmonnet.kpi.ua/en/project-results/>
2. European Commission (2018) *Standard Eurobarometer 89*, Brussels: Kantar Public Brussels. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/ResultDoc/download/DocumentKy/83548>.

Манаенко І. Н.

к.э.н., доцент кафедри менеджмента КПИ ім. Ігоря Сикорського

Александрук А.В.

студентка ФММ, КПИ ім. Ігоря Сикорського

Козаченко К.Д.

студентка ФММ, КПИ ім. Ігоря Сикорського

ЕВРОПЕЙСКИЕ ЦЕННОСТИ В УКРАИНСКОМ ОБЩЕСТВЕ: ОЦЕНКА ИМПЛЕМЕНТАЦИИ

Статья посвящена характеристике основных тенденций развития ценностной системы украинский. В статье анализируются европейские и украинские ценности разных поколений, раскрывается тенденция приближения менталитета современного студента к европейскому. Исследуется патриотическое сознание украинский параллельно с Европой. Отображается европейская направленность украинском и их видение непосредственно Украину в составе Евросоюза.

Определяется наиболее привлекательный фактор членства в ЕС по мнению украинский студентов. В статье описаны общественная и экологическая культура, уровень толерантности Украинская 2017 года и студентов 2019 года. Статья знакомит с результатами исследований проведенным авторами этой статьи, «Евробарометром» и Институтом Горшенина в сотрудничестве с Представительством Фонда им. Фридриха Эберта в Украине и Беларуси.

Особое внимание акцентируется на сопоставлении ценностей украинском и европейцев. Выделяются и описываются характерные особенности ментальной культуры наших граждан. Актуальность данной статьи заключается в современном анализе отношение украинский в Европейский союз, исследовании их общих как залога успешного партнерства.

Ключевые слова: евроинтеграция; европейцы; интеграция; культура; менталитет; студенты; украинцы; ценности.

Manaienko Iryna

Ph.D., assistant professor of management Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

Aleksandruk Anzhela

Student of FMM, Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

Kozachenko Kateryna

Student of FMM, Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

EUROPEAN VALUES IN UKRAINIAN SOCIETY: EVALUATION OF IMPLEMENTATION

The article is devoted to the characterization of the main tendencies of the development of the value system of Ukrainians. The article analyzes the European and Ukrainian values of different generations, reveals the tendency of approaching the mentality of a modern student to the European one. The patriotic consciousness of Ukrainians along with Europe is explored. It shows the European orientation of Ukrainians and their vision of Ukraine directly within the European Union.

According to Ukrainian students, the most attractive factor of EU membership is determined. The article describes the public and ecological culture, the level of tolerance of Ukrainians in 2017 and students in 2019. The article introduces the results of research carried out by the authors of this article, «Eurobarometer» and Gorshenin Institute in cooperation with the Representative Office of the Fund. Friedrich Ebert in Ukraine and Belarus. Particular attention is paid to the comparison of the values of Ukrainians and Europeans.

The characteristic features of the mental culture of our citizens are distinguished and described. The urgency of this article is in the modern analysis of the attitude of Ukrainians towards the European Union, the study of their common values as a guarantee of successful partnership.

Key words: eurointegration; Europeans; integration; culture; mentality; students; Ukrainians; values.

Манасенко І. М.
verholyad@ukr.net
Александрук А.В.
Anzhela.Aleksandruk@gmail.com
Козаченко К.Д.
kozachencko.ekaa@gmail.com